

КАНТАРИОН (*Hypericum perforatum* L.)

Фамилија *Hypericaceae*

Распространетост. Многу е распространет во природата. Расте по дабови и борови шуми, пољанки, ливади и пасишта. Може да се најде од низински до планински терени на надморски височини не поголеми од 1500 m, со врнежи помалку од 500 mm годишно.

Името му потекнува од грчкиот збор *hyper* (хипер-над) и *exion* (ексион-замисла), и има изразена лековита моќ. Го употребувале и во стариот Египет и во Грција. Нашиот народ многу го цени оваа растение. Се употребува за лечење на рани и гребнатини, како антисептик, против гастритис и чир на желудникот и кај нервните заболувања. Сувиот екстракт од кантарион многу се користи и како антидепресив. Тоа делување не е резултат на само една посебна активна материја туку тоа е резултат на заедничкото фармаколошко делување на повеќе различни материји. Кај нас засега не се одгледува како културно растение, иако постојат погодни почвени и климатски услови. Откуп постои, но тој е насочен кон растенијата кои се собирани од страна на собирачите на билки.

Опис на растението. Повеќегодишно зелесто растение. Секоја наредна година од базот се развиваат поголем број на стебла кои достигнуват височина од 60 до 100 cm. Стеблата се цврсти и на врвот се разгрануваат. Листовите по форма се издолжено јајцевидни, со ситни точки. Овие точки се жлезди со масло кои на светлина изгледаат како перфорација на листовите, па од таму доаѓа и вториот дел од латинско име на растението. Цветовите се светло жолти со многу темни точки кои содржат различни пигментни материји (хиперицин, хиперфорин и др). Цвета од јуни до август. Плодот е чаура која е исполнета со семе. Семето е ситно, издолжено, црно или кафено и зрее во август и септември. Растението добро ја поднесува сушата и ниските температури.

Одгледување на кантарионот

Почва. Може да се одгледува на сите типови на почва освен на многу влажни и мочварни. Нема потреба од многу внимание така што може да се одгледува и на сиромашни ридско-планински терени. Сепак, кога се засадува и се прави повеќегодишен насад бара длабока, плодна почва со поволни физичко-хемиски карактеристики на кои кантарионот дава најдобри приноси. Бидејќи има изразени потреби од топлина треба да се одбираат терени изложени на

сонце. Исто така е важно парцелата на која се сади кантарионот да биде изложена на циркулација на воздухот со цел да се намали веројатноста за развој на болести.

Плодоред. Бидејќи е повеќегодишно растение, не оди во класичен плодоред. Сепак треба да се води сметка кои видовите по кои се сади. Најдобри предходници се оние кои не дозволуваат на почвата да се развиваат плевели. Појавата на плевели во првата година може да го компромитира посевот. Исто така треба да се води сметка да не се сади по култури кои заболуваат од т.н. болести на венење.

Обработка на почвата. Бидејќи останува на истата парцела повеќе години, почетната обработката на почвата треба да биде на што поголема длабочина (длабоко орање од 30 до 40 см). Потоа култивирање со дисков кутиватор и на крај фина припрема на почвата (браносување). Почвата треба да биде подготвена за есенско садење.

Ѓубрење. Поволно реагира на ѓубривата, како органски, така и на минералните. Ако се ѓубри со арско ѓубре, тоа треба да се внесе во почвата во текот на нејзината подготовка во количество од 30-50 t/ha. Минералните ѓубриња се внесуваат непосредно пред сеидбата во зависност од плодноста на почвата.

Размножување. Се размножува со семе и тоа преку производство на расад. Искуствата покажуваат дека расадот е најдобро да се произведува во т.н. ладни леи. Сеидбата се изведува во текот на месец јули. Семето рамномерно се распоредува по површината на леата и лесно се притиснува, со цел да се овозможи подобар контакт со почвата и лесно усвојување на водата. Количеството на семе за сеидба изнесува 0,5 грама на еден метар квадратен леа. Семето не се покрива со арско ѓубре бидејќи рти во присуство на светлина. Леите треба да се засенчат поради заштита од јако сонце и испарување. На оваков начин посеаното семе никнува за две недели. Леите редовно треба да се полеваат, а по потреба и да се прихранат. На оваков начин произведениот расад до есен доволно е равиен и веќе во првата година по садењето дава задоволителен принос на цвет. Се сади на меѓуредово растојание од 50-70 см помеѓу редовите и во редот од 30-40 см. Според тоа за садење на еден хектар површина се потребни од 36000 до 66000 растенија кои се садат од есен.

Нега. Потребно е да се изведува меѓуредно култивирање и окопување, прихранување, чистење на надземните остатоци и во наши услови и наводнување. Окопувањето и меѓуредовото култивирање се применуваат повеќе пати во текот на вегетацијата во зависност од заплевеленоста на парцелата. На влијанието на плевелите посебно се осетливи младите растенија, затоа насадот во почетната фаза е потребно да се одржува чист.

Прихранувањето обично се врши два пати во текот на вегетацијата со 100-150 kg/ha KAN. Кон крајот на вегетацијата се внесуваат и 150-200 kg/ha NPK ѓубрива кои се искористуваат во наредната реколта. Бидејќи од кантарионот се користи само врвниот дел на растението, по жетвата е неопходно остатокот од стеблото да се покоси и изнесе од парцелата. Ако постојат можности кантарионот треба да се наводнува по првиот откос и во тој случај се остварува и втор откос.

Болести и штетници. Заболува од т.н. болести на венење кои ги предизвикуваат габите *Coletotrichum gleosporoides* и *Fussarium oxisporum*. За да се намали опасноста од заболување, не треба да се одгледува по видови кои ги оставаат предизвикувачите на болестите во почвата.

Берба. Се коси два пати годишно. Во првата година на одгледување, првиот откос стасува кон крајот на јули, а вториот во август. Во ридско-планинските реони во првата година од одгледувањето во првата година се добива само еден откос. Во втората и во наредните, редовно дава по два окоси. На помали парцели се коси рачно, а на поголеми и машински. Се коси врвниот дел на стеблото со цветовите во должина од 25 cm. Се бере во фаза на полно цветање, т.е. кога на некои цветови ќе почнат да отпаѓаат венечните ливчиња, по оплодувањето. Откако ќе се искосат врвните цветови, брзо се регенерира и развива нови цветни стебла. Вториот откос стасува за косење по околу 40-50 денови по првиот. Втроиот откос има послаб квалитет од првиот, особено по однос на содржината на хиперацин. Помали количества можат да се сушат и по природен пат на темно, но со проветрување. Дебелината на слојот за сушење не смее да биде поголема од 10 cm. Поголеми количества се сушат во сушари со топол воздух на температура од 50 °C со воздушна циркулација. Исушениот кантарион мора да го задржи природниот изглед и карактеристичната миризба. Непожелно е присуството на груби и одрвенети делови од стеблото. Од 4 kg зелена маса се добива 1kg на сув кантарион.

Принос. Во првата година, може да се добијат и до 2.000 kg/ha сува маса (херба). Во втората година приносот е поголем и може да ианесува од 4.000 до 5.000 kg/ha сува херба.